

ПРОГРАМА

**ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ СЪС СТУДЕНТИТЕ,
ОБУЧАВАЩИ СЕ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ОКС „БАКАЛАВЪР“,
СПЕЦИАЛНОСТ „СИГУРНОСТ И ОТБРАНА“
ВЪВ ВОЕННА АКАДЕМИЯ „ГЕОРГИ СТОЙКОВ РАКОВСКИ“
ЗА УЧЕБНАТА 2023/2024 г.**

гр. София

2024

ЧАСТ I

ОБЩИ МЕТОДИЧЕСКИ УКАЗАНИЯ

1. Държавният изпит се провежда съгласно чл. 45, ал.1 от Закона за висшето образование в Република България, чл. 81, ал. 1, чл. 85 и чл. 90 от Правилника за учебната дейност на ВА „Г. С. Раковски” и Процедура по качество ПК - 08.03.15 „Ред за допускане и провеждане на държавен изпит със студенти, обучаващи се за придобиване на ОКС „бакалавър“ във Военна академия „Г. С. Раковски”.

2. Държавният изпит за придобиване на ОКС „бакалавър“ се провежда в две части - писмен и устен изпит по въпросник, включващ въпроси от задължителни учебни дисциплини от учебния план за специалността

3. Писменият държавен изпит се провежда по въпроси от част II на настоящата програма, изтеглени от представител на студентите, намиращите се в залата, по които пишат всички явяващи се. Включва 2 (два) изпитни въпроса от раздели: сигурност и отбрана. Всеки един от разделите включва по 30 (тридесет) изпитни въпроса, като общият брой на въпросите е 60 (шестдесет). Времето за работа е 4 (четири) астрономически часа.

4. До устен държавен изпит се допуска студент, получил не по-ниска оценка от среден (3,00) на писмения държавен изпит.

5. На устен държавен изпит се разрешава на всеки студент да изтегли сам 2 (два) въпроса от въпросника, по един от всеки раздел, без тези, изтеглени на писмения изпит, като в определеното му време се подготвя за устно изложение по тях и пред държавната комисия докладва в определената последователност по същите.

6. За успешно положен държавен изпит се смята изпитът с получена положителна оценка на всеки един от изпитите (писмен и устен).

7. Крайната оценка от държавния изпит на студентите, обучаващи се за придобиване на ОКС „бакалавър“ по специалността „Сигурност и отбрана“ се формира като средноаритметична от писмения и от устния изпит с точност до 0,50. Оценката е по шестобалната система, която включва: „Отличен“ (5,50 или 6,00), „Много добър“ (4,50 или 5,00), „Добър“ (3,50 или 4,00), „Среден“ (3,00) и „Слаб“ (2,00). За положителна оценка се приема оценка не по-ниска от „Среден“ (3,00).

ЧАСТ II

ВЪПРОСИ ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ СЪС СТУДЕНТИТЕ, ОБУЧАВАЩИ СЕ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ОКС „БАКАЛАВЪР“, СПЕЦИАЛНОСТ „СИГУРНОСТ И ОТБРАНА“

Раздел I Сигурност

1. Съвременните тенденции в изучаването на сигурността.
2. Сигурността - същност, смисъл и съдържание.
3. Конфликти и сигурност.
4. Мрежово общество и сигурност.
5. Система за национална сигурност - понятие, структура и управление.
6. Стратегия за национална сигурност.
7. Политика за сигурност - държавни и недържавни субекти.
8. Органи за управление на отбраната и вътрешната сигурност.
9. Дейности на Държавна агенция „Национална сигурност”(ДАНС).
10. Същност и съдържание на оперативно-издирвателните мероприятия и оперативно-издирвателната дейност.
11. Функции и структура на Главна дирекция „Гранична полиция” (ГДГП).
12. Основни характеристики на съвременните кризи.
13. Същност и съдържание на военнополитическите кризи.
14. Същност и характерни черти на съвременните конфликти.
15. Основи на международната сигурност - същност и принципи.
16. Обекти и субекти на международната сигурност.
17. Ролята на ООН в системата на международната сигурност.
18. Регион, регионализъм и регионална сигурност.
19. Еволюция на концепциите за регионална сигурност.
20. Конфликтни региони в системата на международните отношения.
21. Предметна област, основни определения и модели на информационната сигурност.
22. Нормативна уредба влияеща на информационната сигурност.
23. Анализ и оценка на неприемливите рискове за информационната сигурност.
24. Въведение в системите за киберсигурност. Кибервойна.
25. Основни принципи за изграждане на система за киберсигурност.
26. Политика за киберсигурност.
27. Основни проблеми на енергийната сигурност на България.
28. Предизвикателства пред националната енергетика в контекста на Зелената сделка на ЕС.
29. Историческо развитие и предпоставки за възникването на социалната сигурност.
30. Основни принципи и модели на държавата на благоденствието.

Раздел II Отбрана

1. Същност и съдържание на Системата за отбрана на страната.
2. Същност и съдържание на отбранителната политика на страната.
3. Същност и съдържание на Националната отбранителна стратегия.
4. Място и роля на националните въоръжени сили в колективната отбрана.
5. Същност, съдържание и функции на военното разузнаване.
6. Функции, предназначение и дейност на държавна агенция „Разузнаване“.
7. Военни формирования - определение, видове, задачи.
8. Основни родове войски от видовете въоръжени сили и особености на тяхното използване.
9. Основни системи и платформи на въоръжение в Българската армия - предназначение и особености.
10. Основни структури и военни формирования във Въоръжените сили.
11. Функционална структура, категории и степени на готовност на Въоръжените сили.
12. Роля, мисии и задачи на ВС на Република България.
13. Изпращане и използване на Въоръжените сили на Република България извън територията на страната.
14. Цели, обхват и задачи на военната стратегия.
15. Основни характеристики на природата на войната.
16. Основи на подготовката на въоръжените сили на страната.
17. Същност, съдържание и условия за реализиране на стратегическото възпиране.
18. Същност и съдържание на мобилизацията на страната.
19. Същност и съдържание на отбранително-мобилизационната подготовка на страната.
20. Същност, принципи и етапи на процеса по планиране на гражданските ресурси за отбрана.
21. Теория на гражданско - военните отношения.
22. Модели на гражданско - военните отношения.
23. Отбранителна политика и мениджмънт на отбраната.
24. Планиране на отбраната базирано на способности.
25. Програмно управление на ресурсите в отбраната.
26. Мениджмънт на човешките ресурси в организацията.
27. Оценка и кариерно развитие на човешките ресурси.
28. Връзки с обществеността в сигурността и отбраната - принципи и дейности.
29. Технология на публичните комуникации - интервю и прессъобщение.
30. Технология на публичните комуникации - пресконференция и брифинг.

ЧАСТ III

ЛИТЕРАТУРА

Задължителна литература:

1. Калчев К.С., Цветков А.К. „Киберсигурност“ (Учебник), ВА, София, 2018 г.
2. Калчев К.С. „Измерване на параметри в системите за киберсигурност“, ВА, София 2018 г.
3. Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на съвета от 27 април 2016 г.
4. Наредба за минималните изисквания за мрежова и информационна сигурност.
5. Актуализирана стратегия за национална сигурност на Република България, София, 2018.
6. Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България, НС, 2019 с посл. изм и доп.
7. Конституция на Република България, НС, 1991 г.
8. Концепция за участие на Република България с военни контингенти в мисии и операции зад граница, София, 2005 г.
9. Национална публикация НП-01 - Доктрина на въоръжените сили на Република България, издание (А), ноември 2017 г., София
10. Национална отбранителна стратегия на Р. България, МО, София, 2016.
11. План за развитие на въоръжените сили на Република България, МС, 2032
12. Програма за развитие на отбранителните способности на въоръжените сили на Република България, МС, 2032
13. Правилник за прилагане на Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, изм. ДВ. бр.70 от 24 август 2021 г.
14. Стратегическа концепция на НАТО – 2022.
15. Устройствен правилник на Министерството на отбраната, ДВ бр. 80 от 24.09.2021 г.
16. Учебник - Оперативно изкуство в съвременни условия (Част първа), ВА, С., 2013 г..
17. Рачев, В., Аврамов, О., Кръстев, И., Националната сигурност и демократизирането на гражданско-военните отношения в България, София, издателство

Албатрос, 1996 г., книга първа.

18. Милина, В., Проблеми на съвременния етап на гражданско - военните отношения.

19. Теоретична разработка на тема: „Концепция и система за мобилизационно развърщане на въоръжените сили.“, полк. доц. д-р Петко ПЕТКОВ.

20. Теоретична разработка на тема: „Основи на мобилизацията на страната.“, полк. доц. д-р Петко ПЕТКОВ.

21. Петков, П., Държавата във военно време – съвременни аспекти и предизвикателства, FastPrintBooks, ISBN: 978-619-236-386-4, П., 2022.

22. Концепция за развитие на системата на отбранително-мобилизационната подготовка на страната, МС, 2018

23. Закон за резерва на въоръжените сили на Република България, 2012 г. с посл. изм. и допълнения.

24. Концепция за изграждане на Териториалния резерв на въоръжените сили на Република България, 2014 г

25. Димов, П., Здравков, З., Добрева, Х. Информационна сигурност, 2021, Учебник Военна академия „Г. С. Раковски“ ISBN 978-619-7478-74-7.

26. Методология и сценарии за отбранително планиране, ВИ, 2007.

27. Тагарев, Т., Концепция за стратегически отбранителен мениджмънт, IT4Sec Reports 46 (февруари 2010).

28. Цветков Г., Управление на развитието на отбранителни способности, Прокон 2020.

29. Шопов, Д., Атанасова, М., Управление на човешките ресурси I, Тракия М, , 1998.

30. Стефанов, Г., Теория на международната сигурност, Сиела, С., 2008.

31. Рачев, В. и колектив., Национална и международна сигурност, ВИ., С., 2005.

32. Слатински. Н., Петте нива на сигурността, ВИ., С., 2010.

33. Слатински, Н., Сигурността - същност, смисъл и съдържание. С.: Военно издателство, 2011.

34. Слатински, Н., Сигурността - животът на мрежата. С., Военно издателство,

2014.

35. Слатински, Н., Рискът - новото име на сигурността. С., Изток-Запад, 2019.

36. Колектив, Национална и международна сигурност. С., Военно издателство, 2005.

37. Йончев, Д., Равнища на сигурността, С., Издателство на Нов български университет, 2008.

38. Манев, Е., Глобална, регионална и национална сигурност, С., Софттрейд, 2012.

39. Мичев, С., Философия на сигурността, С., Софттрейд, 2015.

40. Учебно пособие - Система за разузнаване, ВА, С., 2023 г.

41. Основи на използването на тактическите формирования, Авторски колектив, Учебник, ВА, 2021 г., ISBN 978-619-7478-67-9

Препоръчителна литература:

1. Димов, П., Иванов, Е. Фалшивите новини. Разпознаване на фалшивите новини и дезинформацията в съвременната хибридна среда за сигурност, 2020, Военна академия „Г. С. Раковски“ ISBN 978-619-7478-39-6.

2. Димов, П., SEO-оптимизация на сайтове за търсещи машини, 2019, Диомира, ISBN: 978-954-2977-56-8.

3. Наредба за минималните изисквания за мрежова и информационна сигурност. ПМС № 186 от 26.07.2019 г., обн., ДВ, бр. 59 от 26.07.2019 г.

4. Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни (GDPR).

5. Закон за защита на класифицираната информация, Обн. ДВ. бр.45 от 30 Април 2002 г., изм. ДВ. бр.17 от 26 Февруари 2019 г.

6. Петков, П., Военностратегическите възгледи в политиките за сигурност и отбрана на страната, FastPrintBooks, ISBN: 978-619-236-188-4, П., 2020.

7. Правилник за прилагане на закона за защита на класифицираната информация в сила от 10.12.2002 г. Приет с ПМС № 276 от 02.12.2002 г. Обн. ДВ. бр.115

от 10 Декември 2002г., изм. ДВ. бр.22 от 11 Март 2003г., ... изм. и доп., бр. 68 от 22.08.2017 г.

8. Серия стандарти БДС ISO/IEC 27000:2010 Информационни технологии. Методи за сигурност. Системи за управление на сигурността на информацията. Общ преглед и речник.

9. БДС ISO/IEC 27001:2006 Информационни технологии. Методи за сигурност. Системи за управление на сигурността на информацията. Изисквания.

10. Ръководство за планиране на отбраната, базирано на способности, МО, 2019

11. Ръководство за планиране, програмиране, бюджетиране, изпълнение и отчет в отбранителните програми на министерство на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и българската армия, МО, 2022

12. Бечев, И., Усъвършенстван модел на програмен мениджмънт при изграждане на отбранителни способности, изд. Авангард Прима, 2017

13. Вълков, И., Мениджмънт на отбраната. Теоретични модели, инструментариум и добри практики.“, Диомира, 2020

14. Владимирова, К., Йорданов, К., Стефанов, Н., Управление на човешките ресурси I, УИ Стопанство, С, 1999

15. Гарвалов, И., Правото на самоопределение на народите като принцип и норма на международното право в практиката на ООН и други международни организации, Сиела, С., 2008.

16. Шарпантие, Ж., Международните организации, Сиела, С., 2008.

17. Слатински, Н., Същност, смисъл и съдържание на сигурността, ВИ., С., 2011.

18. Семерджиев, Ц., Стратегия. Стратегия, ресурси, способности, планиране, С., Софттрейд, 2007 г.

19. Милина, В., Политически аспекти на сигурността, С., Военно издателство, 2003 г.

20. Проданов, В., Глобалните промени и съдбата на България, С., Христо Ботев, 1999 г.

21. Манев, Е., Глобална, регионална и национална сигурност, С., Софттрейд, 2012 г.
22. Смоленов, С., Етиката в политическия мениджмънт, С., Военна академия, 2013 г.
23. Бонев, Р., Геополитически измерения на стратегическата отбрана, С., Военна академия, 2020 г.
24. Миланова, М., Политически мениджмънт и етнически отношения в България, С., Ваньо Недков, 2005 г.
25. Иванов, В., Интелигентна система за национална сигурност, Възможности, подходи, решения. С., 2014 г.
26. Стефанов, Г., Теория на международните отношения, С., УИ „Св. Климент Охридски“, 1993 г.
27. Търкаланов, Ю., Разузнавателният анализ, С., Албатрос, 2003 г.
28. Кобуров, Т., Ситуационен външнополитически анализ в областта на сигурността, С., Кинг, 2009 г.
29. Казаков, К., Управление на системата за защита на националната сигурност, С., Софттрейд, 2016 г. 3
30. Дойков, Й., Социология на сигурността. Методическо пособие, С., За буквите, 2015 г.
31. Шаламанов, В. и колектив, Изследвания по сигурността и управлението на промяната в сектора за сигурност. Примерът на България в периода 1999-2008 г., С., Сдружение „Джордж Маршал“ - България, 2008 г.
32. Семерджиев, Ц., Николай М., Информационна сигурност, С., Софттрейд, 2015 г.
33. Попов, С. и колектив, Национална сигурност на България: рискове до 2020 - 2025 година, С., Фондация Риск Монитор, 2013 г.